

СТАНОВИЩЕ

от проф. Здравко Митков, НАТФИЗ „Кр. Сарафов“

за дисертационния труд на Марчо Митков Апостолов на тема „Специфика на актьорско-певческия комплекс в музикалния театър на Жак Офенбах“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Представеното за обсъждане изследване е структурирано в три основни глави, уводна и заключителни части, справка за приносите, библиография и три приложения с общ обем 286 страници. Библиографията съдържа 202 източника (43 на кирилица, 212 на латиница), 18 справочни издания, голям брой периодичен печат, 7 докторски дисертации.

Уводната част на разработката изяснява основните измерения на изследването, неговите цели и базисни лични мотивации, свързани с избора на темата и очертават проблемното поле на изследването като цяло.

1. Длъжен съм преди всичко да подчертая изключително задълбочения и прецизен подход на автора както при формулиране темата на научното изследване, така и при воденето на изследователския разказ. Позволявам си този може би необичаен термин защото той в по-пълна степен отразява качеството на научния труд и начина, по който той контактува с аудиторията. Редки са случаите, когато едно ценно научно съчинение е поднесено и с верен тон, позволяващ възприемането му да носи и удоволствие. Това обстоятелство в случая е не само комплимент за автора, но е и органично свързано с природата на изследваната материя. Защото можете ли да си представите едно скрупулотно изложение с несъмнен научен потенциал, без да потърси родствен контакт с природата на изследваните артистични полета.

Поставената за разрешаване научна теза е актуална в най-баналния смисъл – практиката и науката в българския музикален театър задълбочава познанията си за автора, оказал огромно влияние в музикалното творчество и – без преувеличение – формирал базата на нов музикален жанр с принос за европейската модерност като цяло. Понятието модерност, макар и неподчертано от автора, присъства в изследването без да премълчава противоречивите ин-

терпретации и ясно определя контекста и културноисторическите му параметри. Тук е мястото да цитирам абсолютно безкритично докторанта: *„От достъпната информация намерих данни, осветляващи от естетическа и историческа гледна точка оперетата като жанр, както и такива, които са посветени на изпълнителските практики във френската оперета от XIX в. Забелязах, че в театъра на Офенбах се фокусира важен исторически етап в сценичната изява на пародийността, който, освен че променя парадигмата на изкуството, става носител на френските музикално-сценични стандарти в музикалната култура на целия свят.“* Основна изходна предпоставка в дисертационния труд е възгледът, че принципът на артистичното творчество, съчетава в себе си разнообразни културноисторически, мирогледни, философски, идеологически, естетически и други компоненти. По този начин разглежданият труд се оттласква от прагматичната необходимост и се отправя към сериозните научни светове на любопитните и търсещи задълбочени естетически знания артисти. Определям величината на това творческо усилие като значителна.

Изследването проникателно върви по недостатъчно маркирания път на коекзистенцията на изкуствата – един от съществените естетически белези на века ни – за да ни доведе до удивителния, но абсолютно верен извод, че с посредничеството и намесата на много изкуства, едно артистично-музикално явление се превръща в “странстващ сюжет”. Тази констатация би могла да прозвучи и изненадващо, защото – известно е – този термин се прилага обикновено за устното творчество, отнася се към безписмените времена и прилагането му към произведения на съвременните изкуства говори за висока степен на творческа свобода. В същото време авторът запазва творческо хладнокръвие и проявява дълбоко и артистично разпознаване на проблемите на изследваните произведения, на усложнено-паралелни нива на анализ.

Намирам за достойни и значителни естетическите задачи, чието опознаване и решение се търси в труда. При това – на равнището на една висока култура и обем на познанията. Основно достойнство на изследването е, че със средствата на интердисциплинарното проучване води до оригинални и научно-обосновани изводи.

2. След прочита на дисертацията категорично се срива всякакво съмнение относно цялостното и в детайли познание по състоянието на проблема. Нещо повече – привлечени са огромно количество естетически, исторически, социологически данни, които сякаш се втурват да запълнят значителните празнини в изследваната област, както и да тълкуват конкретни детайли в анализиранията произведения. Изкушавам се да посоча факта, че в интерес на изследването са привлечени не само цитати от посочения в началото огромен брой познавателни източници. Без съмнение е, че количеството респектира.

По-важно е обаче да се изтъкне, че употребата на авторитетни източници е подчинена в повечето случаи на оригинални тълкувания, на необичайни естетически и исторически ракурси. В труда на Марчо Апостолов информацията – от каквито и авторитетни източници да е извлечена – придобива необичайна авторизирана сила. Фрагментите чужда научна материя се подчиняват на силна и категорична авторова воля и заживяват нов живот, ставайки част от нов научен организъм и се превръщат в стил на научното изложение. Определям това като задълбочена творческа оценка при употребата на привлечените многобройни научни и информативни източници. Друг значителен факт е, че от научното повествование се излъчва стабилна увереност, която очевидно се дължи на познаването в детайли както на практиката, така и на теорията в изследваната област. Респектира ме и свободното използване на разнообразни чуждоезични източници.

3. Нивата на анализ и подредбата на изследването са обвързани в научна йерархия, която формира методика, годна по най-продуктивния и ефектен начин да даде отговор на поставените цел и задачи на дисертационния труд. По фактите ще цитирам автореферата: *„Други фактори, провокирали интереса ми към темата, са изключително интересните и значими материали, свързани с творчеството на Офенбах и успеха на неговия театър, неизвестни у нас. А също, че съществуват малко изследвания за използването на некомедийна пародийност в музиката, която е основен елемент от използвания от Жак Офенбах композиционен стил в неговите оперети. Затова дисертацията разглежда тази тема на различни нива на детайлност, създавайки основа за по-нататъшно изследване на проблематиката. Моята работа допринася за обсъждането на многопластовата пародия в двете ѝ проявления - комедийна и некомедийна – в предназначенията за сцена музикални композиции чрез анализиране на връзките между пародията в литературата. В тях се появяват структуралистки, руски формалистки и постмодернистки методи на пародия. Като дългогодишен оперетен актьор прецених, че анализът на генезиса и спецификата на френската оперета ще бъде в помощ на българските творци, работещи в тази сфера.“* При следването на посочената в цитата цел, авторът умело борава с темпоралните равнища, изследва аудиторния, репродуциращ и продуциращ прием на произведенията. Доколкото трудът се занимава с конкретните произведения, докторантът успява ловко да се оттласне от цитиранията и анализите за изследователските си обобщения. Преценявам избраната децентрализирана методология като същностно подходяща за постигане целите на изследването.

4. При огромния библиографски материал, вплетен в изследването авторът успява със забележителна прецизност да поддържа фокуса върху доказателствения материал. Една техника, която може да се определи като бифокална оптика. По този начин изследването се движи не из естетически лабиринт, а с метода на концентричните кръгове във всеки момент поддържа жива връзка между изследваните проблеми и различните нива на историографските позовавания. В това число – и на многообемния страничен доказателствен материал.

Не бих искал да пропусна някои от най-важните, според мен, аспекти на изследването. На първо място – анализът на особената спойка между площадните комедийни форми и стандартите на италианската опера буффа и тези от театъра на класицизма в музикално-сценичния синтез; анализът на основните похвати за постигане на сатирични и пародийни внушения в произведенията на Офенбах; отношението слово – музика в произведенията на композитора; типажните характеристики и тяхното многообразие в творческата му практика.

Особено ценно е фокусирането на труда върху пародийността в творчеството на Офенбах. Ще цитирам констатацията на докторанта: *„Офенбах е основоположник на пародийната имитация във френското музикално-сценично изкуство, а спецификата на неговия подход осветлява връзката между песенната и оперната пародийност от края на XIX в. и по-съвременните произведения. Строго офенбаховите пропорции на комедийна критика представляват сложни стратегически схеми, смесващи в пародията точното количество презрителна мяра и интелигентен хумор.“* Но изследването не се задоволява с констатацията, а умело привлича изследвания на научни капацитети от ранга на Бахтин, Тинянов, Шкловски и други.

5. Приносите на рецензирания труд са очевидни. Ще цитирам някои от посочените от автора:

- ✓ Всички тези, обобщения и изводи са изведени дефинитивно и надеждно подкрепени от съответния научен и библиографски инструментариум.
- ✓ Задълбочено са проследени културните, литературни и музикални предпоставки, довели до генезиса на оперетата.
- ✓ Обстойно е изследвано какво развитие е претърпял специфичният актьорско-певчески комплекс в синтетичния обхват на жанра оперета в изначалния му вид от втората половина на XIX в., узаконен в театъра на Жак Офенбах.

- ✓ Трудът обогатява изкушената аудитория с голям обем непозната у нас чуждестранна литература.
6. Докторският труд и приносите са лично дело на кандидата.
 7. Публикациите са пряко свързани с темата на дисертацията. Научно издържани са и са напълно достатъчни с оглед защитата на настоящия докторат.
 8. Смятам, че трудът може да бъде издаден за ползване сред широк кръг заинтересовани.
 9. Авторефератът е изготвен съгласно изискванията и изчерпателно отразява основните положения и научните приноси на докторския труд.
 10. Единствената препоръка, която бих си позволил е – трудът да се облекчи от ненужни исторически подробности, които понякога изместват фокуса от централното изследване.
 11. Най-убедено призовавам членовете на СПЕЦИАЛИЗИРАНОТО НАУЧНО ЖУРИ да гласуват „ЗА” присъждане научната степен „ДОКТОР” на Марчо Митков Апостолов.

24 февруари 2023

Проф. Здравко Митков